

Sygn. akt II KK 186/21

POSTANOWIENIE

Dnia 10 czerwca 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Włodzimierz Wróbel

po rozpoznaniu w Izbie Karnej w dniu 10 czerwca 2021 r., na posiedzeniu w trybie art. 535 § 3 k.p.k.

sprawy **M.H.**,

uniewinnionego od zarzutu popełnienia czynu z art. 218 § 1a k.k.

z powodu kasacji wniesionych przez pełnomocnika oskarżycieli posiłkowych,

od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 23 lipca 2020 r., sygn. akt IX Ka (...),

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w W.

z dnia 4 listopada 2019 r., sygn. akt II K (...),

p o s t a n a w i a:

- 1) oddalić kasacje jako oczywiście bezzasadne;**
- 2) obciążyć oskarżycieli posiłkowych K. K. oraz J. J. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego w częściach na nich przypadających.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Rejonowego w W. z dnia 4 listopada 2019 r. (sygn. akt II K (...)) E.H. został uniewinniony od zarzucanego mu czynu z art. 218 § 1a k.k. Wyrok ten został następnie utrzymany w mocy wyrokiem Sądu Okręgowego w W. z dnia 23 lipca 2020 r. (sygn. akt IX Ka (...)).

Od powyższego prawomocnego orzeczenia kasację na niekorzyść uniewinnionego wniósł pełnomocnik oskarżycieli posiłkowych K. K. oraz J. J., zarzucając przedmiotowemu wyrokowi:

„I. uchybienia odnoszące się do Skarżącego K. K.:

1) zarzut 1: rażące naruszenie prawa procesowego, mianowicie naruszenie przez Sąd Okręgowy w podczas rozprawy apelacyjnej w dniu 20 lipca 2020 r. przepisów art. 16 § 1 KPK w zw. z art. 100 § 8 KPK oraz w zw. z art. 78 § 1 KPK i art. 88 § 1 zd. 2 KPK, polegające na zastosowaniu przepisu art. 88 § 1 KPK w nieobowiązującym brzmieniu, a więc z pominięciem art. 8 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2019 r., poz. 1694), które skutkowało:

- po pierwsze, oddaleniem przez sąd (nie uwzględnieniem) wniosku Skarżącego KK o wyznaczenie dla niego pełnomocnika z urzędu, mimo że art. 88 § 1 zd. 2 KPK, w brzmieniu obowiązującym w dniu 20 lipca 2020 r., kompetencję do rozpoznania takiego wniosku przyznawał wyłącznie prezesowi lub referendarzowi sądowemu oraz*
- po drugie, brakiem pouczenia Skarżącego KK o przysługującym mu prawie do zaskarżenia przedmiotowego orzeczenia o oddaleniu (nie uwzględnieniu) wniosku o wyznaczenie dla niego pełnomocnika z urzędu, a tym samym pozbawieniem go prawa do zaskarżenia przedmiotowego orzeczenia, mimo że zgodnie z art. 16 § 1 KPK w zw. z art. 100 § 8 KPK, jeżeli organ prowadzący postępowanie jest obowiązany pouczyć uczestników postępowania o przysługujących im uprawnieniach, brak takiego pouczenia nie może wywoływać ujemnych skutków procesowych dla uczestnika postępowania co uzasadnia twierdzenie, że wskazane wyżej naruszenie prawa procesowego miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku;*

II. uchybienia odnoszące się do Skarżącego J.J.:

2) zarzut 2: rażące naruszenie prawa procesowego, mianowicie naruszenie art. 7 KPK w zw. z art. 410 KPK poprzez oczywiste, niewątpliwe i dające się łatwo stwierdzić przekroczenie swobodnej oceny dowodów oraz poprzez oparcie zaskarżonego wyroku jedynie na części zebranego w sprawie materiału dowodowego, w wyniku czego Sąd Rejonowy błędnie skonstatował, a Sąd

Okręgowy ustalenia te bezkrytycznie zaaprobował, że działania skarżonego E.H. (dalej „Oskarżony”) wobec pokrzywdzonego K. J. (dalej „Pokrzywdzony KJ”), tj. wobec zmarłego w 2014 roku brata Skarżącego JJ, polegające na zmniejszeniu Pokrzywdzonemu KJ liczby godzin zajęć prowadzonych ze studentami, rozpowszechnianiu pogłosek o chorobie psychicznej Pokrzywdzonego KJ, spowodowaniu wstrzymania wypłaty zasiłku chorobowego, zamiarze zmniejszenia wymiaru zatrudnienia Pokrzywdzonego KJ do 1/8 etatu, co spowodowałoby pozbawienie go środków do życia oraz na publicznym, tj. w obecności pozostałych pracowników i studentów Instytutu [...], ośmieszaniu i dyskredytowaniu dorobku naukowego Pokrzywdzonego KJ, stanowić mogły ewentualnie tylko uchybienia godności zawodu nauczyciela akademickiego i jako takie podlegałyby jedynie ocenie właściwej uniwersyteckiej komisji dyscyplinarnej, a tym samym, że brak jest podstaw, aby uznać, że decyzje Oskarżonego w odniesieniu do Pokrzywdzonego KJ były podejmowane z zamiarem naruszenia praw pracowniczych tego pokrzywdzonego wynikających ze stosunku pracy lub ubezpieczenia społecznego, w rozumieniu art. 218 § 1a KK, co uzasadnia twierdzenie, że wskazane wyżej naruszenie prawa procesowego miało istotny wpływ na treść zaskarżonego wyroku;

III. uchybienia odnoszące się do Skarżącego KK oraz do Skarżącego JJ:

3) zarzut 3: rażące naruszenie prawa materialnego, a mianowicie naruszenie normy art. 218 § 1a KK poprzez:

- po pierwsze, poprzez przyjęcie, że Oskarżony, który w całym okresie objętym aktem oskarżenia pełnił nieprzerwanie funkcję Dyrektora Instytutu [...] na Wydziale Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu (...) (dalej „I[...]”) i z tego tytułu:

- na podstawie § 5 pkt 5 Regulaminu Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych Uniwersytetu (...) (dalej „Regulamin Wydziału”) był bezpośrednim przełożonym kierowników zakładów działających w strukturze organizacyjnej I[...], w tym bezpośrednim przełożonym Kierownika Zakładu [...] [...] oskarżyciela posiłkowego R. Z.,

- na podstawie § 24 pkt 3 Regulaminu Wydziału był bezpośrednim przełożonym wszystkich pracowników I[...], w sprawach nie zastrzeżonych dla

innych osób, w tym bezpośrednim przełożonym wszystkich oskarżycieli posiłkowych występujących w niniejszej sprawie,

- na podstawie § 5 pkt 1 Regulaminu Wydziału był - jako Kierownik Zakładu [...] [...] - bezpośrednim przełożonym Skarżącego KK, nie mógł być sprawcą czynu zabronionego z art. 218 § 1a KK, albowiem zdaniem Sądu Okręgowego nie był on osobą wykonującą wobec Skarżącego KK oraz wobec Pokrzywdzonego KJ czynności w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych w rozumieniu tego przepisu, co skutkowało uniewinnieniem Oskarżonego, a zatem miało istotny wpływ na treść orzeczenia;

• po drugie, poprzez przyjęcie, że czyny przypisywane Oskarżonemu w akcie oskarżenia, w postaci:

- w odniesieniu do Skarżącego KK (czyny z okresu od 2011 roku do 2015 roku) w postaci zmniejszania temu pokrzywdzonemu liczby godzin zajęć prowadzonych ze studentami, odebrania pokrzywdzonemu prawa do prowadzenia seminariów magisterskich, wstrzymania postępowania habilitacyjnego pokrzywdzonego, odmawiania udzielania zgody oraz odmawiania udzielania dofinansowania na wydawanie przez pokrzywdzonego prac naukowych i jego udział w konferencjach naukowych oraz publicznego, tj. w obecności pozostałych pracowników i studentów Instytutu, ośmieszania i dyskredytowania dorobku naukowego pokrzywdzonego, oraz

- w odniesieniu do Pokrzywdzonego KJ (czyny z okresu od 2005 roku do 13 lutego 2014 r.) w postaci zmniejszania temu pokrzywdzonemu liczby godzin zajęć prowadzonych ze studentami, rozpowszechniania pogłosek o chorobie psychicznej pokrzywdzonego, spowodowania wstrzymania wypłaty zasiłku chorobowego pokrzywdzonemu, zamiaru zmniejszenia wymiaru zatrudnienia pokrzywdzonego do 1/8 etatu, co spowodowałoby pozbawienie tego pokrzywdzonego środków do życia oraz publicznego, tj. w obecności pozostałych pracowników i studentów Instytutu, ośmieszania i dyskredytowania dorobku naukowego pokrzywdzonego nie mieściły się w zakresie tych czynności, do których Oskarżony był upoważniony z racji pełnienia funkcji Dyrektora I[...], nie stanowiły złośliwych i uporczywych naruszeń praw Skarżącego KK i Pokrzywdzonego KJ jako pracowników I[...], wynikających ze stosunku pracy, a w konsekwencji nie mogły skutkować naruszeniem przez

Oskarżonego praw Skarżącego KK i Pokrzywdzonego KJ wynikających ze stosunku pracy lub ubezpieczenia społecznego, w rozumieniu art. 218 § 1a KK, co skutkowało uniewinnieniem Oskarżonego przez Sąd Rejonowy z powołaniem się na art. 17 § 1 pkt 2 KPK (brak znamion czynu zabronionego) i utrzymaniem tego wyroku w mocy przez Sąd Okręgowy, a zatem miało istotny wpływ na treść orzeczenia;

- po trzecie, poprzez przyjęcie, że naruszenia praw pracownika wynikających ze stosunku pracy lub ubezpieczenia społecznego o których mowa w art. 218 § 1a KK, dotyczyć mogą jedynie praw o charakterze majątkowym, wywierających skutek w sferze interesów ekonomicznych pracownika, mimo że treść powołanego przepisu wskazuje jednoznacznie, że obejmuje on swoim zakresem wszystkie prawa pracownicze wynikające ze stosunku pracy, a więc także prawa o charakterze niemajątkowym, co - wobec przyjęcia przez Sąd Okręgowy, że Oskarżony nie naruszał praw majątkowych Skarżącego KK ani praw majątkowych Pokrzywdzonego KJ, w postaci prawa do wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, prawa do dofinansowania publikacji czy prawa do zasiłku chorobowego skutkowało uniewinnieniem Oskarżonego, a zatem miało istotny wpływ na treść orzeczenia;*

4) zarzut 4: rażące naruszenie prawa procesowego, mianowicie naruszenie normy art. 2 § 2 KPK w zw. z art. 167 KPK przez wydanie przez Sąd Okręgowy wyroku w oparciu o zeznania świadka T. T., którego oceny i opinie sądy obydwu instancji przyjęły jako własne ustalenia faktyczne, mimo że przedmiotem dowodu przeprowadzonego w toku postępowania karnego mogą być tylko fakty, nie zaś opinie czy oceny wygłaszane przez świadków, co skutkowało uznaniem przez Sąd Okręgowy, że skoro świadek T. T. zeznał, w jego ocenie nie doszło do naruszenia [przez Oskarżonego] praw pracowniczych i przestępstwa nie były popełniane (tak: uzasadnienie wyroku Sądu Okręgowego), to Oskarżony swoim zachowaniem faktycznie nie wypełnił znamion czynu zabronionego, a zatem miało istotny wpływ na treść orzeczenia, albowiem doprowadziło do utrzymania przez Sąd Okręgowy w mocy uniewinniającego wyroku Sądu Rejonowego odwołującego się do art. 17 § 1 pkt 2 KPK.”

Podnosząc powyższe zarzuty skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego niniejszą kasacją wyroku Sądu Okręgowego w W. oraz utrzymanego

tym wyrokiem w mocy wyroku Sądu Rejonowego w W. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w W. jako sądowi pierwszej instancji.

W odpowiedzi na przedmiotową kasację Prokurator wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja okazała się bezzasadna w stopniu oczywistym.

Zanim nastąpi odniesienie do zarzutów, podkreślić należy, że w niniejszej sprawie kasacja została wniesiona na niekorzyść uniewinnionego, co ma istotne znaczenie, gdyż z uwagi na jej kierunek musi być ona odczytywana ściśle, zgodnie z treścią zarzutów w jej petitum. Nie stanowi owego petitum uzasadnienie tego środka odwoławczego. Nie jest bowiem rolą Sądu Najwyższego odczytywanie niewysłowionych przez profesjonalnego pełnomocnika zarzutów.

Zarzuty kasacyjne, pomimo, że sformułowane bardzo obszernie nie dotyczą jednak wyroku Sądu II instancji. A przypomnieć wypada, że ten nadzwyczajny środek odwoławczy, zgodnie z art. 519 k.p.k. może być wniesiony przez stronę wyłącznie od prawomocnego wyroku sądu odwoławczego kończącego postępowanie, zaś zgodnie z art. 523 § 1 k.p.k. jedynie z powodu uchybień wymienionych w art. 439 k.p.k. lub innego rażącego naruszenia prawa, jeżeli mogło ono mieć istotny wpływ na treść orzeczenia. Nie jest zatem dopuszczalne w kasacji kwestionowanie rozstrzygnięć podejmowanych przez Sąd I instancji. Jedynym sposobem, by dotknąć tych ewentualnych uchybień, jest zarzucenie sądowi odwoławczemu, iż nierzetelnie rozpoznał apelację, w której na owe uchybienia wskazywano. Istota zarzutów procesowych sprowadza się zatem do kwestionowania wciąż tylko i wyłącznie ustaleń faktycznych sprawy. Z kolei zarzut naruszenia prawa materialnego w ogóle nie jest odniesiony do orzeczenia Sądu II instancji, lecz de facto odnosi się do wykładni dokonanej przez Sąd I instancji.

Sąd odwoławczy utrzymał w mocy wyrok uniewinniający wydany przez Sąd I instancji. Jak wynika z uzasadnienia podzielił w pełni ustalenia co do faktów i prawa sądu meriti. Na etapie odwoławczym nie doszło do czynienia własnych ustaleń faktycznych i ponownej oceny materiału dowodowego, co pozwalałoby potencjalnie na podniesienie zarzutu naruszenia art. 7 czy art. 410 k.p.k. Sąd odwoławczy nie

stosował także prawa materialnego, tj. nie czynił określonej normy tego prawa podstawą swojego merytorycznego rozstrzygnięcia. Nie można bowiem utożsamiać utrzymania w mocy orzeczenia z ponownym orzekaniem w sprawie i stosowaniem tych tamtych przepisów, co sąd I instancji w ten sam sposób (zdaniem skarżącego – wadliwy). Uzasadnienie kasacji niesie za sobą jedynie opis alternatywnego rozumienia przepisów prawa materialnego i poczynionych ustaleń faktycznych. Stąd niezasadne okazały się zarzuty II, III i 4) (wg numeracji nadanej im przez skarżącego).

Natomiast co do zarzutu I. skarżący nie wykazał, że ewentualne naruszenie przepisów, jakie wskazuje miało istotny wpływ na treść orzeczenia. Na etapie na jakim oskarżyciel posiłkowy wniósł o wyznaczenie mu pełnomocnika z urzędu, gdyż z uwagi na oddalenie wniosku dowodowego uznał, że jest mu jednak potrzebny profesjonalny pełnomocnik nie było możliwości modyfikacji treści wniesionej apelacji. Skarżący w żadnym miejscu nie uzasadnia, jaka miałyby być wówczas rola pełnomocnika z urzędu, zwłaszcza w kontekście zmiany treści orzeczenia (tj. uzyskania innego rozstrzygnięcia niż utrzymanie w mocy wyroku Sądu I instancji). Lakoniczne twierdzenie, że brak pouczenia o możliwości zażalenia się na decyzję o niewyznaczeniu pełnomocnika z urzędu wpływał na prawa podsądnego nie jest wystarczającym argumentem dla uchylenia prawomocnego wyroku. To na wnoszącym kasację profesjonalistcie ciąży obowiązek przekonania Sądu Najwyższego, że w sprawie konieczna jest tak radykalna interwencja, jaką jest uchylenie wyroku prawomocnego.

Wobec powyższego należało orzec jak w sentencji.